

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תש"ס – התשפ"א, תמצית ההשערות: אתגת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט; לא ממש; טפקא = טרוא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; תור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות, אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקרה שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

1.1 בבלי יומא פז

[משנה מסכת יומא פ"ח מ"ח] חטאת ואשם ודאי מכפרין מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה ועל החמורות הוא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר:

[משנה מסכת יומא פ"ח מ"ט] האומר, אָחַטָא ואָשׁוּב, אָחַטָא ואָשׁוּב, אין מספיקין בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. אָחַטָא וְיוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר, אין יום הכפורים מְכַפֵּר.

עברות שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם, יום הכפורים מְכַפֵּר. עברות שְׂבִין אָדָם לְחֶבְרִי, אין יום הכפורים מְכַפֵּר, עד שְׂיִרְצֶה אֶת חֶבְרִי. אֵת זֶה דָרַשׁ רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, (וי' אח"מ טז,ל) מְכַלֵּל חֲטָאֵתִיכֶם לְפָנֵי ה' תְּטַהְרוּ, עברות שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם, יום הכפורים מְכַפֵּר. עברות שְׂבִין אָדָם לְחֶבְרִי, אין יום הכפורים מְכַפֵּר, עד שְׂיִרְצֶה אֶת חֶבְרִי.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, לְפָנֵי מִי אַתֶּם מְטַהְרִין, וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שֶׁבְּשָׂמַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר, (יח' לו,כה) וְנִרְקַחְתִּי עֲלֵיכֶם מִיֹּם שְׁהוּרִים וְטַהַרְתֶּם. ואומר, (ימימי זי,ג) מְקַנְהוּ יִשְׂרָאֵל ה', מִה מְקַנְהוּ מְטַהֵר אֶת הַטְּמֵאִים, אִף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל: נשלמה מסכת יומא

ויקרא אח"מ טז,ל: כִּי-בָיִתְכֶם תִּזְנֶה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חֲטָאֵתֵיכֶם לְפָנֵי ה' תְּטַהְרוּ:
יחזקאל לו,כה: וְנִרְקַחְתִּי עֲלֵיכֶם מִיֹּם שְׁהוּרִים וְטַהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל-גִּלְוֵיכֶם אֲשֶׁר אֶתְכֶם:

[המחזור המפורש, יום כפור], ר"ר יעקב וינגרטן, הוצאת גפן התשמ"ז, ע' רנ"ט, הערה 25 בשם **[עיקר תוי"ט]**, שנאמר (יח' לו,כה) וְנִרְקַחְתִּי וכו'. יש לתמוה דלמה שביק רבי עקיבא מקרא שלפניו, (וי' אח"מ טז,ל) לְפָנֵי ה' תְּטַהְרוּ, מפורש יוצא שהשם מטהר אותנו, ולמה ידמה ביד הנביאים, הלא לפנינו מאיר ספר התורה הזאת. ועוד יש להבין סמיכות המאמרים אהדדי. ובחיבורי **[שעשועי יום]** בסדר אחרי (מות) הארכתי לדרוש בעזרת השם יתברך ליישב, הדנה באמת המקרא קודש הזה אין לו הכרע, דאם נפרש (טט - בהוה אמינא ש) **מְכַלֵּל חֲטָאֵתִיכֶם** נדרש לפניו, אם כן אדרבה מורה להיפוך (שהכתוב לפניו) **כִּי-בָיִתְכֶם תִּזְנֶה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חֲטָאֵתֵיכֶם**, וקאי (גם מלמד שה' מכפר) על עבירות שבין אדם לחבירו. (ע"י ההוה אמינא נאמר כי פשט שאחריו **לְפָנֵי ה' תְּטַהְרוּ** מלמד על בין אדם למקום, והכתוב לפניו מלמד על בין אדם לחברו) ולזאת כיון דהתנא מרחה האי פירושא וסתם דמה שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר, ממתיק בלשונו אֵת זֶה דָרַשׁ רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, דזה דרש **תחידש** דקרא לדרוש **הקרא לאחרינו** (וי' אח"מ טז,ל) **מְכַלֵּל חֲטָאֵתֵיכֶם לְפָנֵי ה'**, דדוקא מה שהוא בין אדם למקום. (טט - תְּטַהְרוּ)

בהוה אמינא היה משמע שגם ללא בקשת סליחה בין אדם לחבירו יוה"כ יכפר, ומסקנת התנא שזה לא יתכן, ובמהלך ע"פ תבניות הטעמים מוסק שהפסוק מלמד שע"י בקשת סליחה בין אדם לחבירו הקב"ה מכפר על ישראל ביום הכפורים. פשט הכתוב **מְכַלֵּל חֲטָאֵתֵיכֶם לְפָנֵי ה' תְּטַהְרוּ** נדרש רק לאחרינו כלומר בין אדם למקום, אבל תבנית הטעמים במלת **חֲטָאֵתֵיכֶם** – מונח זקף-קטן במלה אחת, מרמזת למידת דרישה של ריבה וריבה את הכל, וגם מוגדרת שנאמר באחד ונדרש על הכל. **מְכַלֵּל חֲטָאֵתֵיכֶם לְפָנֵי ה' תְּטַהְרוּ**, אלו עברות שְׂבִין אָדָם לְמָקוֹם, אשר יום הכפורים מְכַפֵּר כאשר אדם מתחרט לפני ה' ושב מהם באופן שלא יחזור עליהם בזדון, שכפרה באופן כזה שללה פתיחת המשנה. ע"י מידת למוד נאמר באחד ונדרש על הכל מוסיף עברות שְׂבִין אָדָם לְחֶבְרִי, אשר אין יום הכפורים מְכַפֵּר, עד שְׂיִרְצֶה אֶת חֶבְרִי. **תְּטַהְרוּ** – ר' מקלב (חבר בכולל נתיבות צבי) הציע לומר כי החרטה היא התנאי, רש"ש בתקיעות ראש השנה מפרש שאפשר להתחרט בין אדם לחבירו – ר' צדוק (חבר בכולל נתיבות צבי) בשם הרב פינקוס. עכשו נוכיח ענין רצוי חברו. כאשר תבנית הטעמים של כתוב כגון **אֶתְכֶם מִכָּל חֲטָאֵתֵיכֶם** – היא אתנח פשטא מונח זקף-קטן, והמלים כגון **מְכַלֵּל חֲטָאֵתֵיכֶם** הן תאור, יש אפשרות לדרישת הכתוב לאחרינו ואלפניו. לאחרינו נדרש חרטה **לְפָנֵי ה'**, ודרוש עמה לפני הכתוב, היינו קח ענין החרטה והתחרט על מעשיך לפני חברך עד שתצטנו.

כִּי-בָיִתְכֶם תִּזְנֶה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם – באלו תנאים? כאשר
(א) עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם (את עצמכם) **מְכַלֵּל חֲטָאֵתֵיכֶם** (א) שבין אדם לחבירו ע"י חרטה ורצוי חבריכם)
(ב) מְכַלֵּל חֲטָאֵתֵיכֶם (בין אדם לחבירו, בין אדם למקום) **לְפָנֵי ה'** (מרכא טפקא יתור לרבות על בין אדם למקום גם בין אדם לחבירו וזו) **תְּטַהְרוּ** (מכל העבירות, אבל סלוק מגביל זאת לחרטה בלי לשוב על המעשה כלשון המשנה האומר, אָחַטָא ואָשׁוּב, אין מספיקין בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. אָחַטָא וְיוֹם הַכַּפּוּרִים מְכַפֵּר, אין יום הכפורים מְכַפֵּר).

המשך דברי **[עיקר תוי"ט]** אמנם קשה, דבאמת מגליה לרבי אלעזר בן עזריה הא, דילמא המקרא נדרש לפניו וכפרה לכולם יהיו, (דעת חברי הכולל נתיבות צבי כי דברי רבי אלעזר בו עזריה הם הלכה, ואילו דברי רבי עקיבא אינם תמיכה לרבי אלעזר בן עזריה אלא אגדתא שבאה להראות חשיבות עם ישראל עד כדי כך שהקב"ה בעצמו מטהר אותם) לזה בא רבי עקיבא ליישב במאמרו " אֲשֶׁרִיכֶם וכו' " להוכיח דנדרש לאחרינו ואינו מכפר רק על מה שבין אדם למקום. וידוקדק עוד דהתהלה אֲשֶׁרִיכֶם וכו' מפורש בסיוס התורה, (דב' זאת הברכה לגט) אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹד עִם נוֹשֵׁעַ בְּה' מִגּוֹ עֲזָרָה וּגְו', וגם התואר לפני אֲבִיכֶם שֶׁבְּשָׂמַיִם גם כן נאמר בתורה, (דב' האז' לבו) הֲלוֹא-הוּא אֲבִיד קִנְיָה וּגְו'.

ויקדם דברי ה-**[ספרא]** בפרשת קדושים, קדושים תהיו, אם אתם מקדישים עצמכם (המבוטא במלת **תְּטַהְרוּ**) מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי, ואם אין אתם מקדישים עצמכם מעלה אני עליכם כאילו לא וכו' או אינו אלא אם קדשתם אותי הינני מקודש ואם לאו איני מקודש, תלמוד לומר כי קדוש אני,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול'ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשפ"א – התשפ"א; תמצית ההשערות: אתגת, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפשא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרשא טפשא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפשא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפשא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפשא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגנה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגנה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

בקדושתו תמיד בין אתם מקדישים בין וכו'.

(עוד נקדים מה שעלתה מצודתינו בעזרת השם יתברך בדברי הפיוט "היום הרת עולם".

"אם כבנים וכו' ואם כעבדים וכו'".

כאשר נדמה לבן המלך שגול מאוצרות אביו, וגם עשק ורציץ לבני המדינה, דבודאי הנקל לו להתחטאות ולרצות לאביו. ואם אביו המלך ימחול לבנו, עם כל זה, בני המדינה במשפט המלך יעמדו לצעוק על העיוות שעשה בנו נגדם. וכל זמן שלא ירצה אותם, שורת הדין גוברת כח המלך ואינו יכול לכפר עוון בנו. אמנם אם כאלה יקרה לעבד אשר דבר המלכות יצא על ידו להחוס מלחמתו ולשום אותו במרכבתו, בודאי כשמרצה את המלך ומחמת שהוא חכם בנימוסי המלוכה, מבטל המלך רצונו, ממילא שהכל מחול לו, דהרי יענה המלך לבני המדינה, הלאו אשר השבתי אותו על כנו הוא הנוגע לטובת כולכם להלחם נגד הצר הצורך, ובכוחי למחול על אשר קלקל נגדכם, דהרי כולכם חייבים בכבודי הנוגע לכבודכם. ובדברינו מבוואר באריכות בעזרת השם יתברך).

מעתה עולה שפיר נופת דברי המשנה, דבתחילה קאמר "את זו דרש רבי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה" שדורש הכרעת המקרא **מַפְלֵי הַטְּאִתִּיכֶם לַפְּנֵי ה' (תְּתַהַרְרוּ)**: דנדרש לאחרינו, ומיישב רבי עקיבא להכריע דכן ההכרח שלא לדרוש לפניו כמבואר. וזהו אשריכם ישראל דאשר תהלה שהוא לכם לפני מי אתם מטהרים דמעלה עליכם כביכול כאילו קדשתם אותי, הוא רק מי מטהר אתכם, דטהרה הוא רק לעצמכם, ואם קדשתם עצמכם (המבוטא במלת **תְּתַהַרְרוּ**) מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי וכו', והוא רק במדריגת אהבת הבן וכי קדוש ה' בין אתם וכו'.

השורש פורה וכו' שאם אין אתם מקדישים איני מקודש הוא ראש ולענה ואם חטאת מה תפעל ליוצר האדם, ועולה שפיר אביכם שבשמים דהוא במדריגת אב כביכול והשמים שמים לה' כמו שנאמר וזרקתי וגו' וטהרתם שאתם תטהרו. וראיה מפורשת עוד מפסוק מקווה ישראל דקאי לרישא דקרא בירמיה, "אם עוונתי ענו בנו ה' עשה למען שמך כי רבו משובותינו לך חטאנו", דבזה שהלכנו שובב בדרכי לבכנו לך חטאנו, אנהנו החוטאים והחסרים ולנפשנו הריעונו ולא לך יוצר האדם, ועל זה מיעד אותנו מקווה ישראל וגו' לטהר אותנו. וכיוון שכן מוכרח הכרעת הפסוק **מַפְלֵי הַטְּאִתִּיכֶם לַפְּנֵי ה' (תְּתַהַרְרוּ)**: דעבירות שבין אדם לחבירו אין יום כפור מכפר עד שירצה את חבירו. **ולשון [תו"ט]**, לפי שהדרך הישרה היא שיבור אדם בעצמו להתקדש ולטהר ואז כשבא לטהר מסייעים לו, ועל זה אמר "לפני מי אתם מטהרין", ומפני שלפעמים לפי שיצר לב האדם רע עליו לא יוכל להתגבר עליו לכופר לטהר בטיהורו והוא רחום יכפר עון יעוררוהו ובימינו צדקו ומתכווה לבלתי ידח ממנו נדח, וזהו "מי מטהר אתכם", ונאמר וזרקתי, וזהו בלי התעוררות האדם אלא ברחמי מטהרם. ועיין עוד.

והשם יתברך ברחמי יטהרנו מכל טומאותינו ולבית קודשו יקבץ נפוצותינו במהרה בימינו אמן ואמן; ולפי דרכנו אפשר לבאר ע"פ תבניות הטעמים כי הלימוד גם אלפניו לענין החרטה על מעשה בין אדם לחברו, ובנוסף הרבוי עליכם – לטהר את עצמכם ע"י חרטה ופיוס חברו, ואילו בין אדם למקום מספיק רק חרטה.

טטול'ל **[בבלי יומא פ"ח מ"ט]** אמר רבי עקיבא, אֶשְׁרִיכְם יִשְׂרָאֵל, לַפְּנֵי מִי אֶתֶם מְטַהְרִין, וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שִׁבְשָׁמַיִם, שְׁנַאֲמַר **(יחזקאל לו, כה): וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וְטַהַרְתֶּם**. וְאָמַר, (ירמיה יז) **מְקַנֵּה יִשְׂרָאֵל ה', מִה מְקַנֵּה מְטַהֵר אֶת הַטְּמָאִים, אֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל:**

אמר רבי עקיבא, אֶשְׁרִיכְם יִשְׂרָאֵל, לַפְּנֵי מִי אֶתֶם מְטַהְרִין, וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שִׁבְשָׁמַיִם, שְׁנַאֲמַר **יחזקאל לו, כה: וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִים טְהוֹרִים וְטַהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל-גִּלְוֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:** וְאָמַר **ירמיהו יז, יג: מְקַנֵּה יִשְׂרָאֵל ה' קָל-עֲזָבִיךָ יְבִשׁוּ יְסוּדֶיךָ וְסוּרֵי פְאָרְצֶיךָ יִפְתָּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם-חַיִּים אֶת-ה': פ** מה מְקַנֵּה מְטַהֵר אֶת הַטְּמָאִים, אֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל:

[בני יששכר, מאמר חדש אלול, מאמר א, מהות החדש ע' שעט (אוצר החכמה)] ... הנה עקבותיו לא נודעו במאמר המפלא הזה, ונראה לפרש דהנה (גליא רזיא, מג"ע אפן רמ"ז) במקוה תק"ס לגין, ובו יטהר האדם את עצמו, והוא על פי הירושלמי (תרומוט פ"ה, ה"ה) שפסק דבריה בטלה בתק"ס, והטעם נראה לי כי תק"ס הוא י"ו פעמים ס', והנה כל בריה יש בה ד' יסודות, וכל יסוד כלול מכלם, הרי י"ו יסודות, על כן צריך בטול י"ו פעמים ס', והנה להיות גם האדם כאשר נמשך אחר הטמאה הטה יסודותיו אחר הטמאה והפריד את עצמו מן הקדש מחויב לבטל את עצמו אל הקדשה ולהוליד כבריה חדשה, על כן (ת"ז לט.) המקוה צורת ס' מרבעת רמז לבטן האם הוא התשובה, והנה נתבטל בתק"ס בהכנסו לתוך מי המקוה ומתקפל תלת גו תלת בבטן האם ומתילד אחר כך כבריה חדשה, ורמו בתורה (בראשית לט, ב - כא) ויהי ד' את יוסף ראשי תבות (טט - במלת יוסף שלוש אותיות י-ו-ס) י"ו פעמים ס', והנה אמרו רז"ל (ברכות טז.) מה טבו אהליך יעקב וכו' כנחלים נשיו (במדבר כד, ה) מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה, כך בתי כנסיות ובתי מדרשות מעלין וכו', על כן לרמוז זה (ירושלמי מגלה א, ג) היה בירושלים ת"פ בתי כנסיות ת"פ בתי מדרשות סך תק"ס ששור מקוה טהרה, ועל ידי זה מתבטלן הקלפות ליליית רבתא ולייליית זעירתא (שניהם בגימטריא תק"ס). ובמקום אחר כתב כי ב-40 ימים מראש חדש אלול ועד יום הכפורים, יש סה"כ 960 שעות (40 * 24) וכל שעה כנגד לוג לתקון המקוה כנוזכר כאן.

1. **ירמיהו יד, ח: מְקַנֵּה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָה לְמַה תְּהִיָּה כְּגַר פְּאָרְצֶיךָ וּכְאֶרֶץ נִטְּה לְלוּן:**
2. **ירמיהו יז, יג: מְקַנֵּה יִשְׂרָאֵל ה' קָל-עֲזָבִיךָ יְבִשׁוּ יְסוּדֶיךָ וְסוּרֵי פְאָרְצֶיךָ יִפְתָּבוּ כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם-חַיִּים אֶת-ה': פ**

בית המקדש הראשון הוחל בנינו 480 שנה מיציאת מצרים, ועמד 410 שנה, ועד הקמת בית שני עברו עוד 70 שנה וסה"כ 960 שנה כמספר 960 לוג של מקווה כשר (3 אמות מעוקבות, 40 סאה, 240 קב, 960 לוג). הגמרא מציינת שרוב השנים האלה עבדו עבודה זרה ומשבו לבית שני ראו אנשי כנסת הגדולה שהיא שעת רצון ועמדו ובקשו ונענו וביטלו (כלאו) את יצר העבודה זרה מישראל. עבודה זרה מטמאה כמו נדה (מס' שבת) לכן מה מְקַנֵּה (לפחות 960 לוג) מְטַהֵר אֶת הַטְּמָאִים, אֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל: מיד שעברו את ה-960 שנה ובפרט שכבר בימי מרדכי ואסתר (כ-12 שנה לפני כן) קיימו וקבלו עליהם לחדש הברית ולעבוד את השם לבדו. ישראל יצאו ממ"ט שערי טומאה חמרית ורוחנית במצרים, ו-960 שנה ארכה טבילתן להטהר מטומאת מצרים.

חותם הקודש של התורה הוא הופעת 1820 פעם שם הויה בתורה. וכל המברך 100 ברכות ביום מוסיף עוד 100 הזכרות שם הויה. סה"כ 1920 = 960 * 2, 960 לוג = 40 סאה = 1 מקוה כשר. בסה"כ שני מקוואות כאילו מרומז המאמר: אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין (בהזיית מי חטאת מטומאת מת, במקוה טהרה א מטומאת ע"ז שהיא כמו נדה) מי מטהר אתכם (במקוה טהרה ב, רוחני ועושה את ישראל בריות חדשות) אביכם שבשמים שנאמר (יחזקאל ל"ו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיה י"ד) מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים (במקוה טהרה א) אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל (במקוה טהרה של שמו ליום):

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התש"ס – התשפ"א; תמצית ההשערות: אתגת, סלוק = טוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך, רבוי; דרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְקָא = טרְקָא – שנוי משמעות, רבוי ממשפט; מרְכָא טַפְקָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרְגָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טַפְקָא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקְפָא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פִּסְקָא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סְגוּלָא – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, I; זקף-קָטָן – 2; זקף-גָדוֹל – 3; רְבִיעַ – 4; מוֹנַח רְבִיעַ – לפחות 4; ... זקף-קָטָן ... זקף-קָטָן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קַדְמָא – סדר קדימות; אֹלָא = גֵּרֵשׁ = גֵּרֵשִׁי – יוצא מהענין; קַדְמָא וֹאֹלָא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קַטְנָה = תְּרַסָּא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שְׁכַחָה; תְּלִישָׁא-גָדוֹלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו שעור מחיצה עקירה שגגה = שְׁכַחָה; פִּזְרָא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה:

ואומר (ירמיהו יד, ה) מְקַנְהוּ יִשְׂרָאֵל ה' (פה מתאים הפסוק **(ירמיהו יז, יג) מְקַנְהוּ יִשְׂרָאֵל ה'** שגם מכיל שם ה' וגם מכיל מקור מים חיים. בכל אופן בירמיהו מופיע פעמיים מקווה ישראל, כעין שתי מקוואות, 2 * 960) מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל:

יחזקאל לו, כה: וְזָרְקְתִי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְשִׁהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל-גִּלְוֵיכֶם אֲשֶׁר אֶחְכֶּם:

רש"י (כה) מים טהורים - אכפר עליכם, ואעביר טומאותיכם בהזיית מי חטאת, המעבירים טומאת המת (ראה במ' ח, ז; יט).
ר' יוסף קרא (כה) זרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו' - אני אמרתי לכם "כטומאת הנידה היתה דרכם לפני" (לעיל, יז), ונידה צריכה טבילה לטהרה מטומאתה. **ומכל גילוייכם אטהר אתכם** - שעבורה זרה מטמאה במגע כנידה (ראה משנה שבת ט, א), וכל הנוגעין בה צריכין טבילה.
ר' אליעזר מבלגנצי (כה-כו) זרקתי עליכם מים טהורים - מי חטאת והזאה. ומשל הוא למירוק העין, והצירוף והבירור והליבון שייצדפו ויתבררו ויתלבנו בשבי ובכוה ימים רבים (ע"פ דני' יא, לג-לה), לכפר חטאת ולהתם פשע (ע"פ דני' ט, כד) ולכלות; כענין "תחטאני באזוב ואתה תכבסני ומשלג אלבין" (תה' נא, ט), וכענין "אם התרחצתי במי שלג" (איוב ט, ל). ואחרי שטהרתם **מכל טמאותיכם, ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה** - שלא תחטאו עוד חטאים גדולים כאילו, ליענש כמו עתה. וכיוצא בו אמר דוד "תחטאני באזוב ואתה" (תה' נא, ט), ואחרי כן "לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי" (שם, יב).
רד"ק (כה) זרקתי - דרך משל: כמו שהטמא נטהר במים שטובל בהם ובהזאת מי חטאת, כן הטמא מעונות נטהר בכפרה. ויונתן תרגם: "ואשבוק לחוביכון כמו דמיכון במי אדיותא ובקטם תורתא דחטאתא, ותדכון מכל סואבותכון ומכל טעוותכון אדכי יתכון".

הרב מישקין – ישראל יחיד באומרו לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל, מתבטל לכלל ישראל מתאחד עם כל ישראל המתבטל לכלל ישראל זוכה בלימוד של שמות השם מכל ישראל, **(ירמיהו יז, יג) מְקַנְהוּ יִשְׂרָאֵל ה'** – גם ישראל ע"י שמתבטל לכלל ישראל ביחוד (באחדות) שלם, ואז הוא מזכה לכלל ישראל את מצוותיו (שלמד ושעשה) וזוכה במצוות של כולם (שלמדו ושעשו) וכך זוכה ב-1820 שמות ה' של תרי"ג מצוות התורה, ו-100 של עצמו.